

Köprätt

Köplag (Köpl)

Konsumenträtt - Konsumentköplag - Köprätt - Testa dig själv - Konsumenträtt

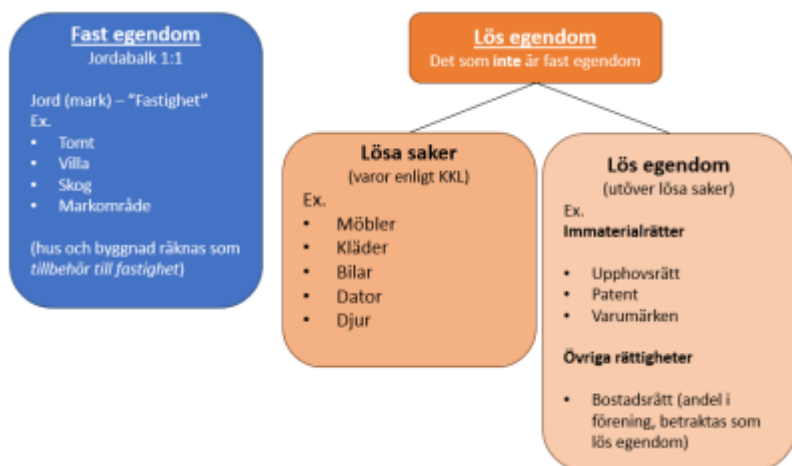
Tillämpningsområde

Köplagen (1990:931) gäller när en vara säljs mellan näringsidkare (B2B), mellan privatpersoner (C2C) eller när en näringsidkare köper av en privatperson. Lagen gäller alltså inte för konsumentköp, dvs. när en näringsidkare säljer en vara till en konsument. Då gäller i stället konsumentköplagen (2022:260), KKL 1:1, vilket också framgår av Köpl 4 §.

I vardagen för privatpersoner blir köplagen aktuell främst vid privatköp – t.ex. vid handel via Blocket, Tradera, Facebook Marketplace eller när man köper en begagnad bil eller cykel av en annan privatperson.

Köpl gäller köp av **lös egendom**. Lös egendom är allt som inte är fast egendom, dvs. både lösa saker (lösöre) som möbler, datorer, djur, bilar – men även t.ex. aktier, fordringar, immaterialrätter eller byggnader som ska flyttas (Köpl 1 § 1-2 st.).

KKL gäller bara varor, och varor definieras i lagen som just lösa saker (lösöre) KKL 1:2, alltså den snävare kategorin av fysiska, flyttbara föremål..

KKL gäller bara varor, och varor definieras i lagen som just lösa saker (lösöre) KKL 1:2, alltså den snävare kategorin av fysiska, flyttbara föremål.

En viktig skillnad mellan lagarna är att Köpl är **dispositiv**, vilket innebär att avtalet mellan parterna går före lagens regler. Avtalsfriheten är alltså mycket större. Om två företag avtalar om att köparen bara får reklamera i sex månader, gäller det normalt. KKL är däremot **tvingande** till konsumentens fördel. Avtalsvillkor som försämrar konsumentens rättigheter är ogiltiga, KKL 1:10.

Avlämnanden och risk för vara

Avlämnande är en central punkt i både KöpL och KKL, eftersom flera rättsverkningar knyts till när varan anses avlämnad.

Tidpunkten för avlämnande avgör bland annat:

- När risken för varan går över på köparen (KöpL 13 §, KKL 2:6).
- När man ska bedöma om säljaren är i dröjsmål (KöpL 22 §, KKL 3:1).
- När frågan om ett fel på varan ska bedömas (KöpL 21 §, KKL 4:14).

I KöpL är huvudprincipen att risken går över på köparen när varan är **avlämnad** (13 §). I 12 § KöpL anges att köparen är skyldig att betala priset även om varan förstörs, skadas eller minskar i värde efter att risken har gått över på köparen, förutsatt att det inte beror på säljaren.

Vad som räknas som avlämnande skiljer sig beroende på situation:

- **Hämtningsköp (6 §):** Köparen ska hämta varan hos säljaren. Avlämnande sker när köparen faktiskt tar hand om varan.
- **Platsköp (7 §):** Om säljaren själv eller med egen anställd transporterar varan inom samma ort, sker avlämnandet först när köparen får varan i sin besittning.
- **Distans-/transportköp (6 §):** Om varan ska skickas till en annan ort och transporten sker med en fristående transportör, anses varan avlämnad redan när den lämnas till transportören. Här kan alltså risken gå över på köparen innan köparen fått varan i sin hand.

Exempel (samt jämförelse med KKL):

En privatperson i Malmö säljer en gitarr till en köpare i Stockholm och skickar den med PostNord. Redan när paketet lämnas till transportören i Malmö anses varan avlämnad – risken ligger alltså på köparen.

En privatperson säljer en cykel till en annan i samma stad och kör själv hem den till köparen. Varan är avlämnad först när köparen fått cykeln i sin besittning.

Jämförelse med KKL:

Vid konsumentköp ligger risken kvar på säljaren fram tills varan levererats till konsumenten. Beställer en konsument en soffa som skadas under transporten är det säljaren (butikens) som ansvarar.

Dröjsmål

Dröjsmål innebär att säljaren inte levererar varan i tid enligt avtalet. Vad som räknas som "i tid" bestäms i första hand av avtalet mellan parterna. Har man bestämt ett exakt datum är det detta datum som gäller. Om ingen tidpunkt avtalats gäller olika regler beroende på vilken lag som används.

I köplagen (KöpL) anses dröjsmål föreligga när varan inte avlämnas i tid och det inte beror på köparen (22 §). Om ingen leveranstid har avtalats säger lagen att varan ska avlämnas inom **skälig tid** (9 §). Vad som är skälig tid varierar beroende på varans art och omständigheterna i det enskilda fallet.

Exempel

En privatperson säljer en kamera på Tradera och köparen har betalat. Om säljaren inte skickar varan inom rimlig tid är det dröjsmål. Köparen kan då kräva att säljaren fullgör köpet, eller – om dröjsmålet är väsentligt – häva köpet.

Jämför med konsumentköplagen (KKL) där skyddet starkare för köparen (konsumenten). I KKL gäller alltid att varan ska levereras utan onödigt dröjsmål och senast inom 30 dagar om inget annat avtalats (2:2).

Påföljder

När säljaren begår ett **avtalsbrott**, antingen genom **dröjsmål** eller genom att varan är felaktig, kan köparen vända sig till olika påföljder. Påföljderna framgår av **23 §** och framåt i Köplagen.

En första möjlighet är att köparen **håller inne sin betalning (42 §)**. Detta fungerar som en form av säkerhet – köparen behöver inte betala förrän säljaren har fullgjort sin prestation. På det sättet kan köparen använda betalningen som påtryckningsmedel om leveransen försenas eller om varan visar sig felaktig.

Köparen kan även kräva **fullgörelse (23 §)**, det vill säga leverans av varan eller avhjälpande av felet. I köplagen finns dock ett undantag som ger säljaren möjlighet att undgå fullgörelse om det finns ett hinder utanför dennes kontroll som inte skäligen kan övervinnas. Fullgörelse är alltså inte en absolut rättighet för köparen.

Om varan är felaktig och avhjälpande eller omleverans inte sker, kan köparen i stället kräva **prisavdrag (37-38 §§)**. Prisavdraget ska motsvara den värdeminskning som felet medför.

En mer långtgående påföljd är **hävning**. Enligt köplagen (25 §) får köparen häva köpet vid dröjsmål om dröjsmålet är av **väsentlig betydelse** för köparen och **säljaren insåg eller borde ha insett detta**. Det innebär ett dubbelt krav: både att förseningen är allvarlig för köparen, och att *säljaren hade vetskap eller borde ha förstått att leveranstiden var avgörande*.

Köparen kan också välja att sätta ut en rimlig tilläggstid för leveransen. Om säljaren inte levererar inom denna tid får köparen häva, oavsett om säljaren hade insikt eller inte.

I konsumentköplagen (3 kap. 5 § KKL) är reglerna mer förmånliga. Konsumenten kan häva när dröjsmålet är av väsentlig betydelse för konsumenten, utan krav på att säljaren insåg det. Dessutom kan konsumenten häva om säljaren vägrar leverera eller om det är uppenbart att leverans inte kommer att ske inom avtalad eller rimlig tilläggstid.

Skillnaden kan sammanfattas så här:

- KöpL: hävning kräver normalt både att dröjsmålet är väsentligt och att säljaren hade insikt, men köparen kan också sätta en tilläggstid – då behövs inte insiktskravet.
- KKL: hävning kräver bara att dröjsmålet är väsentligt för konsumenten; säljarens insikt saknar betydelse, och reglerna är tvingande.

Slutligen kan köparen begära skadestånd (27 § vid dröjsmål, 40 § vid fel). Skadeståndet syftar till att ersätta den ekonomiska skada som avtalsbrottet orsakat och bygger på det så kallade kontrollansvaret. Säljaren kan undgå ansvar endast om han visar att avtalsbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som inte skäligen kunde förutses eller undvikas.

Fel i vara

Att en vara är felaktig behöver inte betyda att den är trasig. I både KöpL och KKL avgörs felbedömningen genom att jämföra varans skick med de krav som följer av avtalet och lagen.

Subjektiva krav

Utgångspunkten är alltid avtalet. Om parterna kommit överens om en viss kvalitet, färg, storlek eller funktion ska varan motsvara detta. Gör den inte det är den felaktig. I KöpL 17 § talas om avvikelse från vad som följer av avtalet. Samma princip återkommer i KKL 4 kap. 1 §.

Objektiva krav

Utöver det som avtalats finns minimikrav som gäller även om inget uttryckligen sagts. Varan ska enligt KöpL 17–18 §§ vara ägnad för sitt normala ändamål, stämma överens med prov/exempel och hålla en standard som köparen med fog kan förutsätta. Motsvarande regler finns i KKL 4 kap. 2 §, men här är de tvingande till konsumentens fördel – en näringsidkare kan alltså inte avtala bort dessa krav.

Upplysningsplikt

Säljaren måste också informera köparen om relevanta omständigheter. Enligt KöpL 18 § anses en vara felaktig om säljaren underlåter att upplysa om sådant han kände till eller borde känt till, och som köparen med fog kunde räkna med att bli informerad om. I KKL 4 kap. 3 § finns en liknande regel, men här är plikten mer långtgående och tydligt utformad till konsumentens skydd.

KöpL: begränsad upplysningsplikt, bara vid "befintligt skick" och liknande, samt endast väsentliga förhållanden som säljaren faktiskt kände till.

KKL: generell upplysningsplikt för alla köp, även mindre viktiga förhållanden, och även sådant näringsidkaren borde ha känt till.

Undersökningsplikt

KöpL (20, 31–32 §§): Köparen har en dubbel undersökningsplikt:

1. Före köpet – om köparen undersökt varan, eller utan godtagbart skäl låtit bli att undersöka den, kan han inte åberopa fel som borde ha upptäckts vid undersökningen.
2. Efter köpet – köparen ska undersöka varan så snart omständigheterna medger det, och reklamera inom skälig tid.

KKL: Här är skillnaden stor. Konsumenten har ingen undersökningsplikt före köpet. Konsumenten kan alltså åberopa fel även om de borde ha upptäckts vid en undersökning i butik. Däremot gäller en plikt att reklamera inom tre år och inom två månader från upptäckt (5:2 KKL).

KöpL: köparen förlorar rätten att åberopa fel som borde ha märkts vid undersökning före köpet.

KKL: konsumenten skyddas även om felet hade kunnat upptäckas; upplysningsplikten ligger på näringsidkaren.

Tidpunkten för felbedömning

Fel bedöms utifrån varans skick vid avlämnandet (Köpl 21 §, KKL 4:14). Om varan försämras därefter på grund av köparens hantering är det inte säljarens ansvar. I konsumentförhållanden finns dock en särskild regel som gynnar konsumenten: visar sig ett fel inom två år (tidigare sex månader) efter avlämnande presumeras det ha funnits redan vid avlämnandet, om inte säljaren bevisar motsatsen (KKL 4:17). Någon motsvarande presumption finns inte i Köpl.

Reklamation

För att kunna göra felpåföljder gällande måste köparen reklamera inom skälig tid efter att felet upptäckts (Köpl 32 §). Reklamation får inte ske senare än två år från mottagandet, om inte säljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder (Köpl 33 §). I konsumentförhållanden är fristen längre: konsumenten kan reklamera i upp till tre år (KKL 5:2), och anses alltid ha reklamerat i tid om det sker inom två månader från det att felet upptäckts.

Skadestånd

Skadestånd är en central påföljd i både Köpl och KKL. Det syftar till att ersätta den ekonomiska skada som avtalsbrottet orsakat köparen.

Enligt Köpl 27 § (dröjsmål) och 40 § (fel) är utgångspunkten att säljaren ska ersätta all skada som köparen lider på grund av avtalsbrottet. Ansvarer bygger på det så kallade kontrollansvaret. Säljaren kan undgå skadestånd om han visar att avtalsbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll, som han inte skäligen kunde förväntas räkna med vid avtalets ingående och inte heller skäligen kunde undvika eller övervinna. Det handlar alltså om omständigheter som naturkatastrofer, plötsliga exportförbud eller liknande force majeure-situationer.

"Force majeure"

Begreppet force majeure är franska och betyder ungefär "större kraft". Det används i juridiken för att beskriva händelser som ligger helt utanför en parts kontroll, och som gör det omöjligt eller orimligt svårt att fullgöra avtalet.

Typiska exempel: naturkatastrofer (översvämning, jordbävning), krig, strejker, myndighetsingripanden, exportförbud, pandemier.

I Köplagen ryms detta under säljarens kontrollansvar: säljaren kan slippa skadestånd om avtalsbrottet beror på en sådan extraordinär situation som han inte kunnat förutse, undvika eller övervinna.

Köparens avtalsbrott

Precis som säljaren kan begå avtalsbrott kan även köparen göra det, oftast genom att inte betala i tid eller inte medverka till köpet.

I KöpL 49 § framgår att säljaren har rätt till olika påföljder om köparen inte fullgör sina skyldigheter. Dessa påföljder är spegelvända i förhållande till köparens rättigheter vid säljarens avtalsbrott.

Säljaren kan enligt KöpL 50-52 §§ kräva betalning, hålla inne varan eller i vissa fall häva köpet. För att säljaren ska få häva krävs att köparens avtalsbrott är av väsentlig betydelse för säljaren (54 §). Säljaren kan dessutom begära skadestånd för ekonomiska förluster, med samma kontrollansvar som gäller köparens rätt till skadestånd (57 §).

En viktig regel är säljarens detentionsrätt (10 §). Det innebär att säljaren får hålla inne varan tills köparen betalar. Om varan redan är skickad men inte utlämnad kan säljaren stoppa leveransen hos transportören, så kallad stoppningsrätt (61 §).

Exempel En privatperson säljer en TV på Blocket. Köparen ska betala vid hämtning men dyker inte upp. Säljaren kan häva köpet och sälja TV:n till någon annan, eller kräva ersättning om hen lidit ekonomisk förlust.

From:

<https://juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:

<https://juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=kopratt:juridik1&rev=1759325126>

Last update: 2025/10/01 13:25

